

Motion till riksdagen 2006/07:Kr304

av **Agneta Lundberg och Jasenko Omanovic (s)**

SVAR – Riksarkivet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om SVAR – Riksarkivet.

Motivering

SVAR sysselsätter ca 240 personer runtom i landet. I Västernorrland återfinns 90 av dessa fördelat på 67 med tillsvidareanställning och 10 med tidsbegränsade anställningar och ca 15 sysselsatta inom ramen för aktivitetsgarantin. Av personalen så har 64 % någon form av arbetshandikapp.

Resterande ca 140 personer sysselsätts vid 14 registreringsenheter runtom i landet. Arbetet som utförs vid dessa enheter är i huvudsak registrering av folkräkning för åren 1870, 1880, 1890 och 1900 samt s.k. sockenkataloger med by- och gårdsregister för att underlätta forskningen i kyrkboksmaterialet.

Huvudmannaskapet för dessa enheter varierar men är i de flesta fall en kommunal angelägenhet där SVAR ansvarar för support och arbetsuppgifter. När det gäller personalen handlar det om tidigare långtidssjukskrivna eller långtidsarbetslösa äldre människor ofta med någon form av arbetshandikapp som har små möjligheter att finna ett annat jobb. Genom SVAR har man fått meningsfulla och utvecklande arbetsuppgifter och en social gemenskap som ett arbete och en arbetsplats innebär. Denna verksamhet har bedrivits i drygt tio år och varit lyckad såväl sysselsättningspolitiskt som kulturpolitisk. Behovet av sökregister för att öka tillgängligheten till arkivmaterial kan inte överskattas.

Fel! Okänt namn på

Allas rätt till information ur arkiven

SVAR tillgängliggör arkivinformation på medier som gör att alla medborgare får åtkomst till den på bostadsorten. Detta med hjälp av mikrokort och i dag kompletterat med digitala medier. Att hantera dessa digitala medier kräver personal med högre kompetens än vad SVAR tidigare efterfrågat. Tidigare kunde den kunskap som personer i sysselsättningskapande åtgärder innehade vara tillräcklig.

SVAR tillkom som en regional arbetsmarknadspolitisk åtgärd och gav meningsfullt och utvecklande arbete till lokalt bunden och arbetshandikappad arbetskraft. Arbetsmarknadspolitiken har genomgått förändringar och ger i dag i stort sett inget tillskott till SVAR i antal tillfälligt sysselsatta personer. För att driva verksamhet vidare har SVAR i dag till största delen fast anställd personal och en liten del anvisad personal från arbetsförmedlingen. Detta kräver att intäkterna från uthyrning och försäljning överstiger utgifterna. Det är alltså kunderna/forskarna som saknar närhet till arkiven som i praktiken betalar för tillgängliggörandet.

Digitalisering av arkiven

SVAR står inför stora förändringar de närmaste åren. Verksamheten skall utvecklas från produktion och distribution av mikrokort/mikrofilm till att kompletteras med skanning och distribution av digitala bilder över Internet. Rekryteringen av medarbetare måste ske med krav på den kompetens som IT-utvecklingen och digitaliseringen av arkiven ställer.

Utveckling för "digitalisering" av SVAR pågår inom EU-projekten "Det skrivna kulturarvet för utbildning och forskning" samt "Ett historienät Sverige". Inom ramen för dessa projekt etableras teknik och kompetens för storskalig skanning av arkivmaterial samt tillgängliggörande över Internet. SVAR:s digitala forskarsalar på Internet ligger helt i linje med den satsning som nu genomförs på 24-timmarsmyndigheten. Båda dessa EU-projekt avslutas under 2004, och den egna finansiella möjligheten att fullfölja denna omställning är i dag mycket begränsad. SVAR har mycket stora möjligheter att erbjuda nya arbetstillfällen inom den nya tekniken, under förutsättning att de ekonomiska möjligheterna erbjuds.

Inte enbart fördelar med digitalisering

Den nu pågående digitaliseringen av arkivinformationen innebär inte bara ökad tillgång till arkivmaterial utan i vissa fall riskerar tillgången att försämras på grund av datalagstiftningen och personuppgiftslagen (PUL).

I dag kan kunder/forskare som utnyttjar SVAR:s distributionssystem köpa eller hyra mikrofilm/mikrokort ur folkbokföringen med en 70-årsgräns. Yngre

Fel! Okänt namn på

material kan inte tillgängliggöras enligt sekretesslagen och den särskilda sekretesslagen som gäller för folkbokföringsmaterialet.

En allt ökande digitalisering har fått till följd att det inte längre produceras mikrofilm/mikrokort i någon betydande omfattning. Ett exempel på detta är MCK i Fränsta där man har ett statligt uppdrag att överföra kyrkböckerna till moderna medier. I stället för att som tidigare mikrofilma och producera mikrokort skannar man nu och skapar digitala bilder av kyrkböckerna. Då tror man kanske vid en första tanke att tillgängliggörande och spridningen av materialet underlättas, men så är inte fallet.

När nu SVAR skall tillgängliggöra de digitala bilderna via Internet förhindrar PUL spridningen av uppgifter om levande personer. I praktiken betyder det att samma information som finns på mikrofilm/mikrokort som tillgängliggörs med en 70-årsgräns drabbas av en 100-årsgräns vid distribution över Internet. Eftersom det inte produceras några mikrokort längre förstår var och en att SVAR inte längre kan förse lokala forskarcentrum eller institutioner, t.ex. bibliotek, med material. Det betyder kraftigt försämrade villkor för de användare, enskilda forskare, släktforskarcentrum och andra institutioner som i dag utnyttjar distributionssystemet.

Vad är då skillnaden mellan originalhandlingen eller en kopia av densamma på mikrofilm/mikrokort och motsvarande digitala bild? Ja, egentligen ingen alls. I stället för att titta i en bok eller på en läsare för mikrokort tittar man i stället på en bildskärm. Visserligen kan man anse att kyrkböckerna var en strukturerad samling personuppgifter, men den digitala bilden av en sida i kyrkboken ger inga nya sökmöjligheter eller sammanställningsmöjligheter som skiljer sig från originalhandlingen eller mikrofilmen/mikrokortet.

En offentlig handling kan på grund av PUL inte tillgängliggöras på Internet. Digitaliseringen får i detta fall en rak motsats mot den förväntade. I stället för ökad tillgänglighet begränsas tillgången. Användarna måste nu besöka arkivets forskarsalar för att där gratis få tillgång till materialet i stället för att använda SVAR:s distributionssystem. Förutom en försämrad tillgång till materialet kommer också SVAR att förlora intäkter då man inte längre kan tillgängliggöra det tillkommande materialet som är 70 till 100 år gammalt. Dessa försämringar i service ligger varken i användarnas eller statens intresse.

Registreringsverksamheterna

Registreringsverksamheten har bedrivits cirka tio år och varit lyckad såväl sysselsättningspolitiskt som kulturpolitiskt. Behovet av sökregister för att öka tillgängligheten till arkivmaterialet kan inte överskattas. Det gäller även i högsta grad för de digitaliserade bilderna av arkivmaterialet.

Till skillnad från Kulturarvs-IT som efter en treårig försöksverksamhet får verksamheten permanentad samt anslag på 13 miljoner har SVAR bedrivit registreringsverksamheten under tio års tid utan fasta anslag.

Signaler från våra registreringsenheter är att det är fortsatt stort behov av att skapa meningsfull sysselsättning inom kontorsområdet. Vår bedömning är

Fel! Okänt namn på

att vi kan etablera nya registreringsenheter och fördubbla antalet sysselsatta till 400 personer under förutsättning att vi får anslag till verksamheten på liknande sätt som Kulturarvs-IT.

En framgångsrik satsning riskerar att raseras

Satsningen på SVAR (inklusive MKC i Fränsta) har varit framgångsrik. Det som för 20 år sedan startade som ett arbetsmarknadspolitiskt projekt för att ge meningsfull och utvecklande sysselsättning till lokalt bunden och arbetshandikappad arbetskraft, har skapat drygt 160 arbetstillfällen på sex orter i Västernorrlands län. Dessutom sysselsätts ca 165 personer med meningsfulla arbetsuppgifter på 18 orter i landet med hög arbetslöshet.

Denna positiva verksamhet går med underskott, och det är i längden ohållbart.

Den situation som SVAR nu befinner sig i är i det närmaste paradoxal. Huvudmannen Riksarkivet kräver en budget i balans och bidragsgivarna kräver bibehållen och troligen även en utökning av verksamheten.

Ett stort problem är hur SVAR:s framtida verksamhet skall finansieras.

Det är angeläget att det tas ett helhetsgrepp om SVAR:s verksamhet för att därmed får till stånd en positiv och stabil utveckling.

Stockholm den 30 oktober 2006

Agneta Lundberg (s)

Jasenko Omanovic (s)